

SIPOON KROKHOLMENIN RANTA-ASEMAKAAVAN MUUTOSALUEEN LUONTO- ARVOJEN PERUSSELVITYS 2014

Alueella oli pikkutikkareviiri

Sisältö

1. Johdanto.....	3
2. Aineisto ja menetelmät.....	3
3. Tulokset.....	4
3.1. Tutkimusalueen yleiskuvaus.....	4
3.2 Liito-oravaselvitys.....	5
3.2.1 Johdanto	5
3.2.2 Käytetty menetelmä	5
3.2.3 Tulokset	6
3.3. Pesimälinnusto	6
4. Yhteenveto	7
5. Lähteet ja kirjallisuus.....	8
6. Liitteet.....	9

1. Johdanto

Insinööri-toimisto Poutanen Oy tilasi keväällä 2014 Suomen Luontotieto Oy:ltä Sipoon kunnan eteläosassa sijaitsevan Krokholmenin alueen luontoarvojen perusselvityksen. Maankäyttö- ja rakennuslain vaatimukset täyttävää selvitystä käytetään alueen maankäytön suunnittelun tausta-aineistona. Tehtävän yhteyshenkilönä on tilaajan puolella toiminut Juha Poutanen ja Suomen Luontotieto Oy:ssä Jyrki Matikainen.

2. Aineisto ja menetelmät

Suunnitellulta ranta-asemakaavan muutosalueelta ja sen välittömästä lähiympäristöstä (karttalii-te 1) selvitettiin Luonnonsuojelulain tarkoittamat suojeltavat luontotyytit (Luonnonsuojelulaki 1996/1096, 29§), Metsälain tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt (1996/1093, 10§) ja Vesilain suojelemat pienvesikohteet (Vesilaki 1961/264, 15a § ja 17a §). Inventointi toteutettiin Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohjeen (Pääkkönen 2000) mukaisesti.

Luontotyyppi- ja kasvillisuus selvitys tehtiin 6.6.2014. Alueen pesimälinnusto selvitettiin mahdollisen uhanalaisen tai vaateliaan pesimälajiston havaitsemiseksi. Selvityksessä alueelta etsittiin sovellettua kartoituslaskentamenetelmää käyttäen kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2010) mainittuja lintulajeja sekä EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajeja. Linnust selvitys tehtiin 6.6.2014. Alueelta tehtiin liito-oravaselvitys jätöshavainnointimenetelmällä (18.4.2014). Alueelle tehtiin vielä kolmas maastokäynti 23.7 mahdollisen uhanalaisen syyskasvilajiston havaitsemiseksi.

Maastotöistä vastasi FM, biologi Jyrki Matikainen Suomen Luontotieto Oy:stä. Raportin taittoi Eija Rauhala (tmi Eija Rauhala). Selvityksessä käytetyn karttamateriaalin luovutti tilaaja käyttöömmee. Ennen maastoinventointia selvitettiin onko alueelta olemassa aiemmin julkaistua luontotietoa. Kansallisessa uhanalaisrekisterissä ei ole tietoa suunnittelualueella esiintyvistä uhanalaisista putkilokasvilajeista, sammalista tai jäkäläistä. Aluetta on saatettu inventoida laajempien selvitysten yhteydessä.

Alueen pohjoisosan kallioalue (Metsälakikohde)

3. Tulokset

3.1. Tutkimusalueen yleiskuvaus

Valtaosa alueesta on mäntyvaltaista kallioista saaristometsää. Avokallioita on alueella jonkin verran mutta suurin osa niistä on pienialaisia ja ne rajautuvat pääasiassa rantaan. Alueen pohjoisosassa on hieman laajempi ja osin jyrkkärinteinen, mäntyä (*Pinus sylvestris*) kasvava kalliokumpare, jonka laelle on rakennettu maja. Osa kallioalueesta on kulunutta, mutta osaa peittää poronjäkälakasvustot. Kohde on Metsälain 10 § tarkoittama erityisen arvokas elinympäristö (karttaliite 1) ja se tulee jättää metsänkäsittelytoimien ulkopuolelle. Niemen puusto on pääasiassa keski-ikäistä, mutta alueella kasvaa muutamia vanhempiakin puita. Alueella on tervaleppää (*Alnus glutinosa*) ja rauduskoivua (*Betula pendula*) kasvavia notkelmia, joissa aluspuustossa kasvaa myös pihlajaa (*Sorbus aucuparia*) ja pensaskerrossa myös tuomea (*Prunus padus*) ja taikinanmarjaa (*Ribes alpinum*). Näillä kohdin aluskasvillisuudessa esiintyy sekä metsänalvejuurta (*Dryopteris carthusiana*) että kivikkoalvejuurta (*Dryopteris filix-mas*). Notkelmia lukuun ottamatta alueen aluskasvillisuus on varpuvaltaista ja puolukan (*Vaccinium vitis-idaea*), kanervan (*Calluna vulgaris*), mustikan (*Vaccinium myrtillus*) sekä metsälauhan (*Deschampsia flexuosa*) dominoimia. Muutamin paikoin alueella on myös metsäkastikavaltaisia (*Calamagrostis arundinacea*) laikkuja.

Alueelle on levinnyt kulttuurikasvilajistoa ja alueella kasvaa mm. kaukasianmaksaruohoa (*Sedum spurium*) ja syyläjuurta (*Scrophularia nodosa*). Alueella kasvaa myös yksittäisiä vaahteroita (*Acer platanoides*). Alueen merkittävin luontoarvo on keskimääräistä suurempi lahoppuun määrä. Erityisesti alueen pohjoisosassa on lahoppuuta keskimääräistä talousmetsää enemmän. Alueella on sekä pystykeloja että lahoavaa lehtipuustoa ja pötkelöitä. Alueen lahoppuissa näkyy runsaasti tikkojen ruokailujälkiä ja alueella havaittiin peräti kolme tikkalajia (kts. linnustoselvitys)

3.2 Liito-oravaselvitys

3.2.1 Johdanto

Liito-orava (*Pteromys volans*) kuuluu EU:n Luontodirektiivin liitteen IV lajeihin ja on siten erityisesti suojeltu laji koko EU:n alueella. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2010) laji kuuluu luokkaan vaarantuneet (VU). Suomen liito-oravapopulaation kokoa on vaikea tarkasti selvittää, mutta seurantatutkimusten perusteella laji näyttää taantuneen viimeisen vuosikymmenen aikana jopa 30 %. Liito-oravan suojelustatus on vahva, sillä Luontodirektiivin 12 artiklan I kohta edellyttää, että lajin lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei hävitetä eikä heikennetä. Alueellinen ympäristökeskus voi kuitenkin myöntää poikkeusluvan, mikäli lajin suojelutaso säilyy suotuisana.

3.2.2 Käytetty menetelmä

Alueella tehty liito-oravaselvitys toteutettiin jätöshavainnointimenetelmää käyttäen 18.4.2014. Inventoinnissa liito-oravan keltaisia jätöksiä haettiin lajin mahdollisten oleskelu- ja ruokailupuiden tyviltä ja oksien alta. Samalla alueelta haettiin mahdollisia pesä- ja päivälepokoloja. Alueelta tutkittiin kaikkien suurikokoisempien puiden tyvet liito-oravan jätösten löytämiseksi. Talvijätösten lisäksi inventointialueelta haettiin liito-oravan jättämiä virtsamerkkejä, jotka värjäävät erityisesti haapojen epifyyttisammaleet keltaisiksi ja tuoksuvat voimakkaasti läheltä nuuhkaistessa. Lisäksi alueelta etsittiin liito-oravan jättämiä syönnöksiä ja muita ruokailujälkiä. Lajin suosimien ruokailupuiden alta löytyy silmuja ja oksankärkiä ja kesäaikana myös pureskeltuja lehtiä, joita kertyy joskus runsaastikin puiden alle.

3.2.3 Tulokset

Suunnittelualueelta ei löytynyt merkkejä liito-oravasta eikä alue ole tyypillistä lajin elinympäristöä. Alue on pääosin mäntyvaltaista ja suojakuusten puute heikentää myös lajin elinmahdollisuuksia alueella. Lajin ravinnoksi sopivaa lehtipuuta on alueella ja alueella on myös tikankoloja. Alue tuskin soveltuu kuitenkaan liito-oravan lisääntymisympäristöksi.

3.3. Pesimälinnusto

Selvityksessä alueelta etsittiin sovellettua kartoituslaskentamenetelmää käyttäen kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2010) mainittuja lintulajeja sekä EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajeja. Linnustoselvitys tehtiin 6.6.2014.

Alueen pesimälinnusto on tyypillistä kuivien mäntymetsien lajistoa. Alueen lahoppuusto houkuttelee kuitenkin kolopesijöitä ja alueella havaittiin liito-oravaselvityksen yhteydessä pikkutikka, käpytikka ja palokärki. Näistä palokärki pesi kuitenkin alueen ulkopuolella. Palokärjen reviiri on usean neliökilometrin laajuinen ja lajin ruokailulennot voivat ulottua kilometrienkin päähän pesältä.

Alueen pohjoisosassa on tervalepässä pikkutikan vanha pesäkolo ja todennäköisesti laji pesi jossain alueen lahoppuussa tänäkin vuonna. Palokärki on ainoa Lintudirektiivin liitteen I pesimälaji, joka havaittiin alueella. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa silmälläpidettävien (NT) ryhmään kuuluva rantasipi havaittiin niemen kärjessä. Havainto koski varoittavaa yksilöä ja laji pesi jossain niemen alueella. Aivan niemen vieressä ei ole merkittäviä lintuluotoja, mutta alueen eteläpuolisella välisaaristoalueella lintuluotoja on useita.

Alue kuuluu palokärjen laajaan reviiriin

4. Yhteenveto

Suunnittelualueella ei ole Luonnonsuojelulain 29§ mukaisia suojeltavia luontotyyppejä eikä Vesilain (Vesilaki 1961/264, 15a § ja 17a §) tarkoittamia suojeltavia pienvesiä kuten lähteitä., Alueen pohjoisosan kallio on kuitenkin Metsälain 10§ tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö, joka tulee jättää metsänkäsittelytoimien ulkopuolelle. Suunnittelualueella ei ole perinnemaisemia tai perinnebiotooppeja eikä vanhaan kulttuuriin sidoksissa olevaa kasvilajistoa. Alueelta ei löytynyt uhanalaista putkilokasvilajistoa ja ympäristön perusteella uhanalaisen putkilokasvilajiston esiintyminen on epätodennäköistä. Alueella havaittiin pesimäaikaan yksi Lintudirektiivin liitteen I lintulaji eli palokärki, jonka pesäkolo sijaitti kuitenkin suunnittelualueen ulkopuolella. Palokärjen reviiri on usean neliökilometrin laajuinen ja lajin ruokailunnot voivat ulottua kilometrienkin päähän pesältä. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2010) mainituista lintulajeista alueella havaittiin rantasipi. Liito-oravia ei alueella havaittu ja liito-oravalle optimaalista elinympäristöä ei alueella ole. Alueella ei ole sammuille soveltuvia makeavesilampareita tai kausikosteita kosteikoita, joissa esim. viitasammakko saattaisi kutea.

Alueella ei ole lepakoille soveltuvia talvehtimipaikkoja, kuten laajoja louhikoita tai maa-kellareita. Alueen nykyinen virkistyskäyttö on epämääräistä ja alue on paikoin roskaantunut. Kaavoituksella ohjattava maankäyttö ei uhkaa merkittäviä luontoarvoja. Päinvastoin kaavoituksella järjestettävä uusi rakentaminen osalle aluetta säilyttää paremmin alueen muut luontoarvot.

Rantasipi pesi alueella

5. Lähteet ja kirjallisuus

- Enemar, A. 1959: On the determination of size and composition of a passerine bird population season. A methodological study. – Vår Fågelvärld suppl. 2:1-114.
- Finnlund, M; 1986. Havaintoja liito-oravan kiimaleikeistä. Siipipeili 6 (1): 28-30
- Hanski Ilpo K, 1998: Home ranges and habitat use in the declining flying squirrel, *Pteromys volans*, in managed forests. *Wildlife biology* 4: 33-46.
- Hanski Ilpo K, 2001: Liito-oravan biologia ja suojelu Suomessa s 13. Suomen ympäristö 459.
- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T., Uotila, P. 1998: Retkeilykasvio- Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.
- Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet (2. painos). Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. (1998). Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2005: Suuri Pohjolan kasvio
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000: Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje: Suomen ympäristökeskus, Helsinki 128 s.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus 2010.-Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus
- Ryttäri, T. & Kettunen, T. 1997: Uhanalaiset kasvimme. – Suomen Ympäristökeskus. Kirjayhtymä Oy. Helsinki.
- Ryttäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. 2012 (toim). Suomen uhanalaiset kasvit. Tammi, Helsinki
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA -menettelyssä ja Natura – arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus
- Valkama, Jari, Vepsäläinen, Ville & Lehikoinen, Aleks 2011: Suomen III Lintuatlas. – Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. <http://atlas3.lintuatlas.fi>. ISBN 978-952-10-6918-5. Sähköinen versio.
- Ympäristöministeriö 2007a: Suomessa tavattavat lintudirektiivin I liitteen lajit. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=9046&lan=fi>
- Ympäristöministeriö 2007b: Suomen kansainväliset vastuulajit. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=1891&lan=fi>
- Ympäristöministeriö 2007c: Suomen kansainväliset vastuulajit, linnut. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=9837&lan=fi>

6. Liitteet

Karttaliite 1

